

פרשת וירא

ואברהם שב למקומו (יח, לג)

גבול החסד

לאחר שמסיים אברהם לנסות להציל את סדום, הוא שב למקומו ומשלים עם השמדת סדום.

שואל הרב חרל"פ זצ"ל מדוע לא הוסיף אברהם להתמקח על הצלת סדום? כיצד מתייחס אברהם מהרחמים? ומשיב הרב בספרו "מי מרום" שאברהם הבין שלא ניתן לבקש עוד רחמים על אנשי סדום, כיון שבקשת רחמים כזו היתה כבר מחוץ לגבול החסד, דהיינו, בקשת הצלה מעבר לכך אינה בגדר מידת ה"חסד", ומכאן יש ללמוד עד כמה שלימה היתה מידת החסד של אברהם שכולה היתה לשם שמיים ועל פי המידה שקבע הבורא.

אלא, שמעשה כריתת הברית עם אבימלך, מעמידה בספק את גבולות ה"חסד" של אברהם, וכך כותב ה"שפת אמת": "כי הנה אברהם היה איש חסד והמשיך החסדים לכל העולם ורצה לקרב כל הברואים, אבל התחיל להתפשט החסד יותר מדאי", לכן אחר שכרת ברית עם אבימלך - "והאלקים ניסה", כלומר, אברהם שמידתו היא החסד, עמד בסכנה של חציית הגבול והגזמה במידת החסד, לכן הקדוש ברוך הוא החליט להעמידו בנסיון קשה של "עקידת יצחק" בנו, בו נראה אם צו ה' יעמוד מול מידת החסד שלו.

לכל אורך חייו ידע אברהם להפריד בין רגשות פרטיים לבין רצון הבורא, עקידת יצחק וגירוש ישמעאל מורים לנו דרך זו. בעקידת יצחק נאמר: "וישכם אברהם בבוקר", ומביא רש"י: "הוא בעצמו, ולא ציוה לאחד מעבדיו, שהאבה מקלקלת את השורה", כאן אהבת ה' התגברה אצל אברהם על פי מעשה אכזריות לכאורה, ואת אותו לשון מוצאים אצל גירוש ישמעאל: "וישכם אברהם בבוקר", אלא ששם דורשים חז"ל: "ללמדך שהוא שונא לישמעאל על שיצא לתרבות רעה". כאן ההשכמה בבוקר מתפתחת לכיוון של שנאה - שנאת ישמעאל, גם כאן מתוך רצון לקיים מצות הבורא.

גדולתו של אברהם היתה בשליטתו ברגשותיו, כשמצד אחד אברהם הוא איש החסד המובהק, ומצד שני אהבתו לה' "קלקלה את השורה" והביאה אותו לשנוא את בנו ישמעאל שיצא לתרבות רעה, ועד כדי לעקוד את יצחק בנו האהוב על מזבח אהבת ה'.

מקור: הרב יוסף זילברפרב שליט"א